

УДК 347.1

І. Романюк, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПЕРСОНАЛЬНІ ДАНІ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У статті аналізуються особливості складу правомочностей, що входять до змісту права особи на власні персональні дані, а також висвітлюються проблеми, що виникають при реалізації даного суб'єктивного права, можливі випадки його обмеження та забезпечення при цьому балансу інтересів суспільства та приватної особи.

Ключові слова: персональні дані, право на персональні дані, зміст суб'єктивного права, реалізація особистого немайнового права.

У ХХ столітті з виникненням комп'ютера розпочалися процеси проникнення в усі сфери діяльності людини, суспільства і держави інформаційно-комп'ютерних технологій та телекомунікаційних мереж. Ці процеси мають два аспекти. З одного боку, нові технології та засоби комунікації дозволяють "стискати" час та "скорочувати" відстані, отримуючи політичні, економічні, технологічні та інші переваги у досягненні інтересів як окремої особи, так і груп людей, країни, регіону, світової спільноти. З іншої сторони, загострюється проблема неправомірних та несанкціонованих дій різних суб'єктів, які використовують засоби електронно-інформаційного середовища (е-середовища). Ці фактори у поєднанні з міжнародно-правовими зобов'язаннями України імплементувати європейські стандарти захисту фундаментальних прав людини і, зокрема, права на повагу до особистого життя, зумовлюють необхідність створення дійового цивільно-правового механізму здійснення прав і законних інтересів фізичних осіб, персональні дані яких стають об'єктом приватноправових відносин. Створення такого механізму з урахуванням міжнародних стандартів вимагає визнання за фізичною особою низки правомочностей, сукупність яких становить право фізичної особи на власні персональні дані.

Протягом останніх років на монографічному рівні висвітленню зазначених питань присвячені дослідження А.В. Пазюк "Міжнародно-правовий захист права людини на приватність персоналізованої інформації" (2004 р.), В. М. Брижка "Організаційно-правові питання захисту персональних даних" (2004 р.), А. М. Чернобай "Правові засоби захисту персональних даних працівника" (2006 р.). Приватноправовий погляд на проблему міститься у дисертації О.А. Дмитренко на тему "Право фізичної особи на власні персональні дані в цивільному праві України" (2010 р.). Ряд проблем правового регулювання відносин щодо інформації про фізичну особу розглядалися у наукових працях відомих дореволюційних, радянських та сучасних українських вчених-цивілістів, зокрема: В.І. Бобрика, Н.В. Волкової, О.І. Гуменюка, Н.О. Давидової, О.Л. Жуковської, Н.В. Коробцової, О.В. Кохановської, Л.О. Красавчикової, Л.В. Красицької, О.О. Кулініч, Р.А. Майданика, М.С. Малєйна, М.М. Малєїної, Л.В. Малюги, Е.Е. Мухамедової, Ю.В. Носіка, Є.В. Петрова, М.Є. Петросян, Й.О. Покровського, З.В. Ромовської, Р.О. Стефанчука, Н.В. Устименко, Л.В. Федюк, Є.А. Флейшиць, С.І. Чернооченко та інших.

Основним законодавчим актом, який став основою для підготовки даної статті, став Закон України "Про захист персональних даних", прийнятий 1 червня 2010 року № 2297-VI [1], який регулює відносини, пов'язані із захистом персональних даних під час їх обробки. З часу прийняття цього Закону зміни до нього практично не вносилися, однак двадцятого грудня 2012 року набув чинності Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про захист персональних даних" №5491-VI. Основною зміною в законі стало розширення

його дії зі сфери захисту персональних даних в базах даних та картотеках на усю сферу захисту персональних даних. Так, відтепер сфера дії закону поширена на правові відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних, і спрямована на захист основоположних прав і свобод людини і громадянина, зокрема, права особи на власні персональні дані. Винятком зі сфери дії закону залишається обробка даних, яка здійснюється фізичною особою виключно для особистих чи побутових потреб, а також творчим чи літературним працівником, у тому числі журналістом, у професійних цілях, за умови забезпечення балансу між правом на невтручання в особисте життя та правом на самовираження.

Таким чином, мета публікації полягає у встановленні особливостей змісту та реалізації права на персональні дані в Україні та зарубіжних країнах.

У спеціальній літературі існують різні точки зору з приводу структури суб'єктивного права, однак більшість юристів розглядають суб'єктивне право як тричленне утворення, що складається з таких правомочностей:

1) правомочність на власні позитивні дії (правовикористання);

2) правомочність на чужі дії, тобто можливість вимагати від зобов'язаних суб'єктів виконання ними певних обов'язків (правовиконання);

3) правомочність домагання, тобто можливість звернутися у випадках порушення суб'єктивного права до апарату держави (правозахист або право на захист).

На думку більшості науковців, таку ж тричленну структуру можна поширити і на склад особистих немайнових прав. Однак спірним питанням у контексті змісту особистих немайнових прав фізичної особи слід визнати питання наявності у змісті суб'єктивного особистого немайнового права такої його складової як сукупність позитивних правомочностей. Річ у тім, що до цього часу автори не можуть дійти спільної точки зору щодо включення до структури особистого немайнового права переліку правомочностей, які складають його позитивний зміст, а також визначення переліку цих правомочностей.

Найбільш повною та правильною вважається концепція, яка ґрунтується на твердженні, що позитивний зміст особистого немайнового права фізичної особи не включає в себе правомочності розпорядження, а містить лише правомочність "володіння" особистим немайновим благом та "користування" ним [2]. Однак щодо інформаційних особистих немайнових прав більш доцільно вживати термін "використання", а не "користування", оскільки перше поняття за змістом набагато ширше від другого і включає в себе всю сукупність відповідних дій чи бездіяльності.

О.А.Дмитренко, пропонуючи подібну структуру особистого немайнового права на власні персональні дані [3], до позитивних правомочностей суб'єкта відносить можливості:

а) одержувати доступ до власних персональних даних та інформацію про засади їх використання (право на доступ);

б) погоджувати використання даних перед його початком (право на погодження);

в) заперечувати проти використання, яке вже відбувається (право на заперечення).

До пасивних правомочностей відносяться такі можливості:

а) бути повідомленим про зміст та засади використання персональних даних (право на повідомлення);

б) гарантування безпеки даних (право на безпеку даних).

Останньою важливою складовою права особи на власні персональні дані є можливість захисту свого права у випадку його порушення, невизнання або оспорювання.

Для того, щоб право на персональні дані набуло реального змісту, суб'єкт даних перш за все повинне мати "право знати" про:

➤ місцезнаходження персональних даних, місцезнаходження та/або місце проживання (перебування) володільця чи розпорядника персональних даних або дати відповідне доручення щодо отримання цієї інформації уповноваженим ним особам (п.1 ч.2 ст.8 Закону № 2297-VI);

➤ умови надання доступу до персональних даних, зокрема інформацію про третіх осіб, яким передаються його персональні дані (п.2 ч.2 ст.8 Закону № 2297-VI);

➤ мету обробки персональних даних, яка має бути сформульована в законах, інших нормативно-правових актах, положеннях, установчих чи інших документах, які регулюють діяльність володільця персональних даних, та відповідати законодавству про захист персональних даних (ч.1 ст.6 Закону № 2297-VI).

Відповідно до п.3 ч.2 ст.8 Закону № 2297-VI суб'єкт персональних даних також має право на доступ до своїх персональних даних. Порядок доступу до персональних даних регулюється ст.16 Закону № 2297-VI, відповідно до якої суб'єкт відносин, пов'язаних з персональними даними, подає запит щодо доступу до персональних даних володільцю персональних даних. Вимоги до запиту та його змісту визначаються у ч.4 ст.16 Закону № 2297-VI. Строк вивчення запиту на предмет його задоволення не може перевищувати десяти робочих днів з дня його надходження. Протягом цього строку володільць персональних даних доводить до відома особи, що запит буде задоволено або відповідні персональні дані не підлягають наданню, із зазначенням підстави, визначеної у відповідному нормативно-правовому акті. Запит задовольняється протягом тридцяти календарних днів з дня його надходження, якщо інше не передбачено законом.

Суб'єкт персональних даних має право на одержання будь-яких відомостей про себе у будь-якого суб'єкта відносин, пов'язаних з персональними даними, за умови надання наступної інформації: прізвища, ім'я та по батькові, місця проживання (місця перебування) і реквізитів документа, що посвідчує фізичну особу.

Відстрочення доступу суб'єкта персональних даних до своїх персональних даних не допускається.

Відмова у доступі до персональних даних допускається, якщо доступ до них заборонено згідно із законом.

Не допускається обробка даних про фізичну особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (ч.6 ст.6 Закону № 2297-VI).

Відповідно до загальної теорії цивільного права згода на вчинення правочину являє собою єдність внутрішньої волі та її зовнішнього прояву (волевиявлення), яке може пізнаватися іншими особами. Тобто ця воля має бути об'єктивованою, без чого юридичних наслідків не наступить. А тому відповідно до абз.4 ч.1 ст.2 Закону № 2297-VI

згодою суб'єкта персональних даних визнається добро-

вільне волевиявлення фізичної особи (за умови її поін-формованості) щодо надання дозволу на обробку її пер-сональних даних відповідно до сформульованої мети їх обробки, висловлене у письмовій формі або у формі, що дає змогу зробити висновок про її надання.

Оскільки персональні дані становлять невідчужува-не особисте немайнове благо, юридичний зв'язок між суб'єктом права та його об'єктом існує протягом усього життя і не може вважатися розірваним через те, що індивід дозволив третій особі збирати, поширювати чи іншим чином використовувати такі дані. Проблема юридичного закріплення такого зв'язку піднімає питання надання суб'єкту даних права на заперечення проти використання, яке вже відбувається, в тому числі на коригування змісту даних, які обробляються. Тому п.5 ч.2 ст.8 Закону № 2297-VI закріплює право суб'єкта да-них пред'являти вмотивовану вимогу володільцю пер-сональних даних із запереченням проти обробки своїх персональних даних. Також особа має право пред'яв-ляти вмотивовану вимогу щодо зміни або знищення своїх персональних даних будь-яким володільцем та розпорядником персональних даних, якщо ці дані обро-бляються незаконно чи є недостовірними.

Задоволення вимоги суб'єкта даних припинити ви-користання може набувати кількох форм. Припинення використання даних може відбуватися шляхом їх зни-щення, блокування або без них. У літературі знищення даних визначається як їх цілковите та безповоротне видалення (наприклад, спалення документа). Поняття "блокування" пов'язується з відокремленням тим чи іншим чином певних даних від інформації, що підлягає обробці. Припинення використання шляхом блокування може мати місце, коли знищення даних неможливе з фізичних або нормативних причин (наприклад, фінан-сова звітність про анульовані банківські перекази), а також, коли в контексті певних правовідносин блоку-вання є більш доцільним. Наприклад, британські асоці-ації прямого маркетингу не видаляють, а блокують дані громадян, які заявили про своє бажання не отримувати адресних рекламних пропозицій. Це пояснюється, зок-рема, тим, що в разі видалення таких даних вони мо-жуть знову бути помилково внесені до системи, змушу-ючи як громадянина, так і асоціацію вживати додатко-вих зусиль для їх повторного виключення [4].

Інколи суб'єкт даних може заперечувати не проти ви-користання як такого, а проти змісту тих чи інших даних, вважаючи, що вони помилкові, неповні, надмірні або за-старілі. У такому разі суб'єкт даних може поставити пита-ння про те, щоб вони були відредаговані, виправлені.

І нарешті, важливою правомочністю є можливість особи вимагати захисту своїх персональних даних від незаконної обробки та випадкової втрати, знищення, пошкодження у зв'язку з умисним приховуванням, не-наданням чи несвоєчасним їх наданням, а також на захист від надання відомостей, що є недостовірними чи ганьблять честь, гідність та ділову репутацію фізичної особи (право на безпеку даних).

Важливим для розуміння динаміки суб'єктивного ци-вільного права є процес його реалізації. Реалізація су-б'єктивного цивільного права – завершальний етап пра-вового регулювання, і саме таким чином абстрактна мо-жливість (правоздатність) перетворюється спочатку в конкретну можливість

(суб'єктивне право), а потім і в реальну дійсність (здійснення права). Кожне суб'єктивне право має значення лише тоді, коли забезпечене реаль-ною можливістю його носія щодо здійснення цього права.

Реалізація особистих немайнових прав має низку специфічних рис.

Так, за загальним правилом, суб'єктивне право може здійснюватися двома основними способами: шляхом багатократних повторюваних дій і однократної дії. В результаті такої однократної дії реалізація права тягне за собою припинення прав та відповідних обов'язків. Реалізація більшості особистих немайнових прав передбачає тривалі повторювані дії. Втім специфіка здійснення особистих немайнових прав проявляється в тому, що поряд із двома традиційними наведеними вище способами тут можна виділити ще один. Таке право, наприклад, як право на життя (ст.281 ЦК України), знаходиться у стані постійної, безперервної реалізації [5]. Це стосується і права особи на власні персональні дані, оскільки протягом усього свого життя людина постійно генерує інформацію про себе і тому повсякчас перебуває у відносинах в процесі використання та розпорядження такою інформацією як особисто, так і іншими особами, часто роблячи це навіть несвідомо.

Більшість суб'єктивних прав та обов'язків повинні реалізовуватися особисто уповноваженими особами, без звернення за допомогою до представників та повірених. З цього загального правила існують винятки. Так, в інтересах малолітніх, неповнолітніх, а також повнолітніх фізичних осіб, які за віком або за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати свої особисті немайнові права, їхні права здійснюють батьки (усиновлювачі), опікуни, піклувальники (ч.1 ст.272 ЦК України). У доктрині розрізняють два види представництва: законне та договірне. Слід погодитися з тим, що у досліджуваній сфері другий вид представництва є абсолютно неприпустимим [6].

При реалізації особистих немайнових прав можливі такі варіанти комбінації поведінки управомоченої та зобов'язаних осіб:

а) реалізація права відбувається при активних діях управомоченої особи та бездіяльності всіх зобов'язаних осіб;

б) реалізація особистого немайнового права відбувається при бездіяльності обох сторін правовідношення;

в) реалізація особистого немайнового права відбувається за активних дій обох сторін. Саме до такого варіанту належить право особи на персональні дані, оскільки, наприклад, активна правомочність особи на доступ до власних персональних даних забезпечується з протилежного боку активним обов'язком володільця бази персональних даних надати відповідь на отриманий запит та відповідну інформацію.

У процесі здійснення будь-якого суб'єктивного права неодмінно постає питання про межі реалізації. Виходячи з норм законодавства, розрізняють загальні і особливі (спеціальні) межі здійснення особистих немайнових прав. Загальні межі стосуються всіх суб'єктивних цивільних прав і закріплені в ст. 13 ЦК України. Вони зводяться до того, що свої права фізична особа має здійснювати в межах, наданих особі законодавством, з дотриманням моральних засад суспільства і утриманням від дій, які б заподіявали шкоду довкіллю та культурній спадщині, порушували права інших осіб, та дій, що вчиняються виключно з наміром заподіяти шкоду іншій особі, а також зловживання правом в інших формах. Особливі межі здійснення цивільних прав притаманні конкретним цивільним правам і закріплені в спеціальних нормах законодавства. Особливі межі права на персональні дані визначені в законодавстві як обмеження даного права.

Стаття 32 Конституції України [7] вказує на інтереси національної безпеки, економічного добробуту та прав людини як можливу підставу для обмеження суб'єктивних прав особи. Ці ж критерії вказані і у ч.1 ст.25 Закону

№ 2297-VI: обмеження прав, передбачених статтями 8, 11 і 17 цього Закону, здійснюється лише в інтересах:

1) національної безпеки, економічного добробуту та прав людини;

2) захисту прав і свобод фізичних осіб, персональні дані яких обробляються, чи прав інших суб'єктів відносин, пов'язаних із персональними даними, а також з метою боротьби зі злочинністю;

3) забезпечення суб'єктів відносин, пов'язаних із персональними даними, зведеною знеособленою інформацією щодо персональних даних відповідно до законодавства.

Підхід, запроваджений в українському законодавстві, відповідає положенням відповідних міжнародних актів. Так, стаття 9 Конвенції №108 передбачає, що відступ від положень, що гарантують права суб'єкта даних, дозволяється в інтересах державної безпеки та громадського спокою, грошових інтересів держави або для боротьби із кримінальними злочинами та для захисту прав і свобод інших осіб [8]. А стаття 13 Директиви 95/46 ЄС встановлює, що обмеження можуть застосовуватися, якщо це є необхідним заходом для забезпечення: державної безпеки, оборони, громадського порядку, в інтересах слідства, важливого економічного або фінансового інтересу, захисту суб'єкта даних або прав і свобод інших осіб [9].

Як можна помітити, і критерії, зазначені в українському законі, і критерії, закріплені у міжнародних актах, є доволі широкими і сформульовані розпливчасто. Як слушно зазначає І.О. Вельдер, чисельні винятки із загальних правил відкривають суттєві можливості для зловживань [10]. Тому Європейський суд з прав людини здійснив спробу запровадити додаткові критерії для визначення легітимності обмежень прав людини. За його роз'ясненнями, такі обмеження повинні: – запроваджуватися на підставі закону ("in accordance with the law"); – мати легітимну ціль ("legitimate aim"); – бути необхідними у демократичному суспільстві ("necessary in a democratic society") [11].

Загальним критерієм для встановлення балансу між конкуруючими інтересами є дотримання принципу пропорційності при впровадженні обмежень. Цей принцип був сформульований Європейським судом з прав людини у такому вигляді: "... фрази "бути необхідним у демократичному суспільстві" означає, що втручання повинно, серед іншого, відповідати "нагальній соціальній потребі" і бути "пропорційним до законної мети, що переслідується"; і далі "...закон, що надає свободу вибору під час здійснення повноважень, повинен передбачати їх обсяги" [12].

Цікавим для вивчення є досвід європейського регулювання застосування обмежень суб'єктивних прав особи та права на персональні дані зокрема. Так, відповідно до ст.10 Конституції Німеччини обмеження прав можуть бути встановлені лише на підставі закону. Якщо конкретне обмеження слугує захисту основ демократичного устрою чи існування Федерації або однієї із земель, а також забезпеченню їх безпеки, то закон може передбачати, що факт обмеження не повідомляється заінтересованій особі та що разом із судовим захистом здійснюється контроль з боку спеціальних та допоміжних органів, які формуються народним представництвом.

Закон Франції "Про інформатику, картотеки та свободи" встановлює обмеження для доступу особи до персональних даних, якщо вони представляють інтерес з точки зору державної безпеки, національної оборони, громадського порядку. Більш того, вільний доступ до адміністративних документів, у яких міститься інформація не іменного характеру, але яка зачіпає інтереси

фізичної особи, також допускає винятки із загальних правил (ст.19) [13].

Англійський Акт "Про захист баз даних" закріплює, що з метою забезпечення національної безпеки персональні дані можуть бути вилучені із реєстрів та комп'ютерних бюро (ст.ст. 27-30). Питання про вилучення вирішується членом Кабінету Міністрів, Генеральним Прокурором або Лорд-Адвокатом за їх письмовою санкцією. Міністр має право своєю постановою вилучити з умов доступу суб'єкта персональні дані, які містять інформацію про фізичне чи душевне здоров'я суб'єкта даних, або змінити умови стосовно таких даних [14].

Питання щодо встановлення випадків можливого обмеження права на персональні дані особливо гостро постає при визначенні законності дій правоохоронних органів під час здійснення ними втручання в особисте життя людини з метою розслідування та розкриття правопорушень. Слід враховувати, що таємний характер обробки інформації про особу в цілях боротьби зі злочинністю входить у протиріччя з принципом прозорості, який є суттєвим для ефективної реалізації права людини на персональні дані. Не знаючи про збирання персональних даних, особа не може захистити свої права. Отже, потребується вироблення правового механізму, який дозволить врахувати інтереси особи, чії права обмежуються.

Право на доступ до персональних даних, що містяться у поліцейських файлах, повинно гарантуватися. Однак, на думку А.В. Пазюка, межі здійснення цього права залежатимуть від наслідків, які буде мати розголошення тієї чи іншої інформації, одержаної як гласними, так і негласними засобами. Якщо таке розголошення може зашкодити слідству, ця інформація не повинна повідомлятися. В інших випадках – як в інтересах громадян, так і в інтересах правоохоронних органів надати зацікавленій особі доступ до відомостей з правом їх виправлення або додавання додаткових достовірних даних. При цьому персональні дані, які були зібрані з порушенням законодавства, повинні бути знищені на вимогу суб'єкта даних.

Національне законодавство повинно передбачати процедуру контролю за додержанням законності у випадку відмови у доступі до поліцейських файлів. Цю функцію повинен виконувати незалежний орган держави, будь-яка наглядова інстанція чи суд [15]. Очевидно, для виконання саме таких завдань в Україні було створено Державну службу з питань захисту персональних даних.

Ще один випадок застосування обмежень права на персональні дані пов'язаний із суб'єктивним критерієм. Так, американське право обмежує право на приватність (аналог європейського права на персональні дані) за суб'єктивною ознакою, тобто є певне коло так званих "публічних осіб", які мають досить обмежене право на приватність [16].

У такому випадку закономірно постає питання: яким чином такі положення узгоджуються із принципом рівності, адже "публічна особа" у такому разі зазнає більшого обмеження права на приватність, ніж пересічний громадянин? Між тим, легітимне обмежування права не свідчить про дискримінацію. До того ж, обираючи для себе життя публічної особи, пересічний громадянин свідомо йде на те, що стає предметом уваги громадськості. Остання, у свою чергу, хоче одержати якомога більше інформації про особу, якій вона довіряє публічну владу. Європейський суд з прав людини таким чином сформулював це положення: "Свобода преси дає громадськості одну з найкращих можливостей дізнатися про ідеї і позиції політичних лідерів і сформувати свою думку про них... Відповідно, межі допустимої критики є

ширшими, коли вона спрямована на політика, а не на приватну особу. На відміну від останньої, перший неминуче і свідомо розкривається для прискіпливого аналізу кожного слова і вчинку як з боку журналістів, так і громадськості і, як наслідок, повинен виявляти до цього більше терпимості..." [17]. Отже, Комісія з прав людини теж сформулювала зв'язок між обмеженням права на приватність і добровільними вчинками особи як вимогу до поваги особистого життя, яке автоматично обмежується тою мірою, якою окрема особа сама ставить своє приватне життя у залежність від громадського життя або інших інтересів, що перебувають під захистом.

В українському законодавстві аналогічного правила прямо не закріплено, однак, враховуючи положення деяких нормативних актів, можна говорити про перші кроки у цьому напрямі. Так, у разі розгляду судом спору щодо завданої моральної шкоди між журналістом або засобом масової інформації як відповідачем та політичною партією, виборчим блоком, посадовою особою як позивачем суд вправі призначити компенсацію моральної шкоди лише за наявності умислу журналіста чи службових осіб засобу масової інформації [18].

Таким чином, у зв'язку з тим, що до "публічних" фізичних осіб та до їх особистого життя прослідковується більш високий рівень уваги та інтересу, ніж до життя пересічних українців, необхідно на законодавчому рівні чітко визначити межі приватного життя (персональні дані), ознайомлення з яким є допустимим у зв'язку зі здійсненням публічної діяльності.

Підсумовуючи, можна зробити висновки про те, що зміст особистого немайнового права особи на власні персональні дані становлять активні і пасивні правомочності. До активних належать можливості: а) одержувати доступ до власних персональних даних та інформацію про засади їх використання (право на доступ); б) погоджувати використання даних перед його початком (право на погодження); в) заперечувати проти використання, яке вже відбувається (право на заперечення). До пасивних правомочностей відносяться такі: а) бути повідомленим про зміст та засади використання персональних даних (право на повідомлення); б) гарантування безпеки даних (право на безпеку даних). Важливою складовою права особи на власні персональні дані є можливість захисту свого права у випадку його порушення, невизнання або оспорювання.

Реалізація права особи на персональні дані має низку специфічних рис. Особливість здійснення права на персональні дані проявляється в тому, що воно знаходиться у стані постійної, безперервної реалізації, так як протягом усього свого життя людина постійно генерує інформацію про себе і тому повсякчас перебуває у відносинах стосовно використання та розпорядження такою інформацією як особисто, так і іншими особами, часто роблячи це навіть несвідомо. Також у досліджуваній сфері недопустимим є договірний вид представництва. Реалізація права на персональні дані відбувається за активних дій обох сторін правовідносин.

Питання щодо встановлення випадків можливого обмеження права на персональні дані особливо гостро постає при визначенні законності дій правоохоронних органів під час здійснення ними втручання в особисте життя людини з метою розслідування та розкриття правопорушень. Рамки правомірного обмеження права на персональні дані під час оперативно-розшукової діяльності повинні встановлюватися зважаючи на характер, суб'єктний склад, часовий період можливих обмежень і повинні гарантувати їх підконтрольність.

У зв'язку з тим, що до "публічних" фізичних осіб та до їх особистого життя прослідковується більш висо-

кий рівень уваги та інтересу, ніж до життя пересічних українців, необхідно на законодавчому рівні чітко визначити межі приватного життя (персональні дані), ознайомлення з якими є допустимим у зв'язку зі здійсненням публічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Про захист персональних даних. Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №34. – с. 1188.
2. Стефанчук Р.О. Загальнотеоретичні проблеми поняття та системи особистих немайнових прав фізичних осіб у цивільному праві України. – Хмельницький: Видавництво Хмельницького університету управління та права, 2006. – С. 115.
3. Дмитренко О.А. Право фізичної особи на власні персональні дані в цивільному праві України: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О.А. Дмитренко. – К., 2010. – С. 117-118.
4. Див. Дмитренко О.А. – Вказ. праця. – С. 147-148.
5. Давидова Н.О. Особисті немайнові права: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2008. – С. 96.
6. Див. Давидова Н.О. – Вказ. праця. – С. 96.
7. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
8. Конвенція 108 про захист осіб стосовно автоматизованої обробки даних особистого характеру, Страсбург, 28 січня 1981 р./ European Treaty Series/108 [Електронний ресурс]. Режим доступу: www. coe.kiev.ua.

9. Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради "Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних" від 24 жовтня 1995 р. № 1/[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_242.

10. Вельдер И.А. Система правовой защиты персональных данных в Европейском Союзе: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 / И.А. Вельдер. – Казань, 2006. – С. 108.

11. Пазюк А.В. Захист прав громадян у зв'язку з обробкою персональних даних у правоохоронній діяльності: європейські стандарти і Україна. – К.: МГО Прайвеси Юкрейн, 2001. – С. 16.

12. Див. Пазюк А.В. – Вказ. праця. – С. 16.

13. Иванский В.П. Правовая защита информации о частной жизни граждан. Опыт современного правового регулирования: Монография. – М.: Издательство РУДН, 1999. – 276 с.

14. Див. Иванский В.П. – Вказ. праця.

15. Див. Пазюк А.В. – Вказ. праця. – С. 27.

16. Давидова Н.О. Межі приватності: порівняння українського та американського досвіду / Н.О. Давидова // Держава і право. – 2010. – Вип.49. – С. 549.

17. Пазюк А.В. Міжнародно-правовий захист права людини на приватність персоналізованої інформації: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / А.В. Пазюк. – К., 2004. – С. 36-37.

18. Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів. Закон України від 23.09.1997 року № 540/97-ВР // Відомості Верховної Ради України – 1998. – № 50. – Ст.302. – Стаття 17.

Надійшла до редколегії 21.03.13

И. Романюк, асп.

КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЕННОСТИ СОДЕРЖАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВА НА ПЕРСОНАЛЬНЫЕ ДАННЫЕ В УКРАИНЕ И ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАНАХ

В статье анализируются особенности состава правомочий, входящих в содержание права личности на собственные персональные данные, а также освещаются проблемы, возникающие при реализации данного субъективного права, возможные случаи его ограничения и обеспечения при этом баланса интересов общества и частного лица.

Ключевые слова: персональные данные, право на персональные данные, содержание субъективного права, реализация личного немущественного права.

I. Romaniuk, graduate student

Kyiv National Taras Shevchenko Kyiv

PECULIARITIES OF THE RIGHT TO PERSONAL DATA CONTENT AND REALIZATION IN UKRAINE AND FOREIGN COUNTRIES

This article studies features of the powers that make up the content of the individual right to personal data, and highlights the problems that arise with implementation of subjective right, possible cases of its limitation with ensuring balance between the interests of society and the individual.

Keywords: personal data, the right to personal data, the subjective right content, realization of personal right.

УДК 347.9

А. Шевченко, здобувач
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ЩОДО НЕУПЕРЕДЖЕНОГО РОЗГЛЯДУ СПРАВИ, ЗОКРЕМА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ЩОДО ВІДВОДУ (САМОВІДВОДУ) ЯК ПІДСТАВА ДЛЯ ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІ ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Статтю присвячено дослідженню проблемних питань інституту відводу (самовідводу) в сучасному процесуальному праві України. У статті висвітлено деякі проблеми притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності, зокрема розкрито окремі підстави дисциплінарної відповідальності. Особливу увагу автор приділяє моральному аспекту проблеми і внутрішній оцінці висвітленої теми.

Ключові слова: інститут відводу, дисциплінарна відповідальність судді, правосуддя.

В теорії безспірною є позиція, відповідно до якої підставою дисциплінарної відповідальності визнається дисциплінарний проступок. Під ним розуміють винне порушення правил дисципліни, невиконання або неналежне виконання трудових (службових) обов'язків, покладених на особу в зв'язку з її роботою (службою) тощо [2, с.120].

Відповідно до правової доктрини, у ч. 1 ст. 31 Закону України "Про статус суддів" (від 15 грудня 1992 року) прямо визначалося, що підставою дисциплінарної відповідальності суддів є вчинення дисциплінарного проступку [12]. Під ним розумілося не лише порушення законодавства при розгляді справ у суді, а й порушення

вимог, передбачених ст. 5 цього Закону (вимог щодо несумісності); обов'язків, вказаних у ст. 6 цього Закону (зокрема, не розголошення відомостей, що становлять різні види таємниць або не допущення вчинків та будь-яких дій, що порочать звання судді і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності). При цьому в законі дисциплінарний проступок логічно розглядався як єдина підстава дисциплінарної відповідальності.

Визначаючи підстави дисциплінарної відповідальності суддів у ст. 83 діючого Закону України "Про судоустрій і статус суддів", законодавець відійшов від пра-

